

Рихард Артур Юрійович
студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Рихард Артур Юрьевич
студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Richard Arthur
Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Петряєв Олексій Олександрович

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «КОНСАЛТИНГ»

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ «КОНСАЛТИНГ»

THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF «CONSULTING»

Анотація. У данній статті проведено аналіз поняття консалтинг. Проаналізовано ототожнення поняття консалтинг з консалтинговою діяльністю, економічним консалтингом, бізнес-консалтингом, послугами та іншим. Вивчаються підходи до тлумачення терміну «консалтинг» в сучасній науковій і прикладній літературі. Розглянуто специфіку консалтингових послуг на сучасному етапі становлення економіки. В умовах сучасної економіки жодна серйозна фінансова операція не здійснюється без допомоги консультантів тому проведено аналіз поняття консультування. Виявлено, що використання терміну ділові (професійні) послуги, не дає чіткого розуміння консалтингового циклу, та розкриває консалтинг, лише на рівні технічного консультування. Зроблено висновки щодо особливостей розмежування змісту консалтингу у широкому й вузькому розумінні, сформульовано, що теоретичний аналіз консалтингу повинен сполучати предметний і процесно-змістовний підходи до визначення його змісту.

Ключові слова: консалтинг, економічний консалтинг, консультування, послуги.

Аннотация. В данной статье проведен анализ понятия консалтинг. Проанализированы отождествление понятия консалтинг с консалтинговой деятельностью, экономическим консалтингом, бизнес-консалтингом, услугами и другим. Изучаются подходы к толкованию термина «консалтинг» в современной научной и прикладной литературе. Рассмотрена специфика консалтинговых услуг на современном этапе становления экономики. В условиях современной экономики ни одна серьезная финансовая операция не осуществляется без помощи консультантов, том проведен анализ понятия консультирования. Выявлено, что использование термина деловые (профессиональные) услуги, не дает четкого понимания консалтингового цикла, и раскрывает консалтинг, на уровне технического консультирования. Сделаны выводы относительно особенностей разграничения содержания консалтинга в широком и узком смысле, сформулировано, что теоретический анализ консалтинга должен совмещать предметный и процессно-содержательный подходы к определению его содержания.

Ключевые слова: консалтинг, экономический консалтинг, консультирование, услуги.

Summary. This article analyzes the concept of consulting. The identification of the concept of consulting with consulting, economic consulting, business consulting, services and others is analyzed. Approaches to the interpretation of the term «consulting» in modern scientific and applied literature are studied. The specifics of consulting services at the present stage of economic formation are considered. In today's economy, no serious financial transaction is carried out without the help of consultants, so the analysis of the concept of consulting. It was found that the use of the term business (professional) services does not give a clear understanding of the consulting cycle, and discloses consulting only at the level of technical consulting. Conclusions are made on the peculiarities of distinguishing the content of consulting in a broad and narrow sense, it is formulated that the theoretical analysis of consulting should combine substantive and process-content approaches to determining its content.

Key words: consulting, economic consulting, consulting, services.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства консалтинг є надзвичайно важливим елементом ринкової інфраструктури розвинених країн світу тому розуміння поняття консалтингу стає все більш актуальним. Саме тому постає питання вдосконалення поняття консалтинг, що повною мірою визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема консалтингу є популярною та широко висвітленою в наукових роботах. Дослідженням поняття консалтинг зокрема займалися такі науковці як Е. Уткін [1], В. Николайчука [3], А. Блінова, Г. Бутиріна, Є. Добренської [4], В. Ф. Комаров [13], Я. П. Сударьянто [14], Р. І. Марінко [14] та інші.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є комплексне дослідження поняття консалтинг.

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку підприємництва в усіх країнах світу відбувається поява та закріплення на ринку потужних консалтингових компаній, які набувають рис повноцінних комерційних підприємств із власним специфічним

асортиментом послуг. На сьогодні інститут консалтингу стає невід’ємною складовою ринкової економіки та набуває суспільного визнання.

Послуги консалтингових компаній охоплюють досить широкий спектр напрямів, зокрема, це: загальне керівництво, управління фінансами, управління виробництвом, маркетинг, управління працею та кадровим потенціалом, корпоративна стратегія та інше. Специфіка консалтингових послуг впливає на функціонування консалтингового ринку загалом, тому консалтингове обслуговування бізнесу за своїм змістом і спрямованістю є економічним, подібно тому, як в інших сферах життєдіяльності суспільства існують політичний, психологічний, медичний консалтинг.

В сучасній науковій і прикладній літературі існує багато підходів до визначення поняття «консалтинг». Дуже часто автори ототожнюють «консалтинг», «консалтингова діяльність», «економічний консалтинг», «бізнес-консалтинг» та ін. детальний аналіз поняття «консалтинг» наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Сутність поняття «консалтинг»

Автор	Сутність поняття
Е. Уткін [1, с. 9–10]	усі професійні послуги, сторонні для підприємства-замовника
В. Николайчука [3, с. 11]	це послуги, що надаються підприємствам, організаціям, установам та іншим господарсько-управлінським структурам, а також окремим фізичним особам, що сприяє успішній професійній діяльності або одержанню прибутку
А. Блінова, Г. Бутиріна, Є. Добренської [4, с. 14]	послуги по підготовці й перепідготовці персоналу, юридичне консультування, рекрутингові, проектно-інвестиційні, інжинірингові й реінжинірингові послуги, послуги з антикризового управління, бухгалтерське обслуговування, інформаційне забезпечення, зовнішній фінансовий аудит
В. Коростильов [6, с. 6]	допомога в розв’язанні проблем замовника
Й. Даньків [3, с. 9]	вид консалтингової діяльності, що спрямований на надання допомоги у вирішенні управлінських проблем
Т. Горемікіна, О. Осипенко [11, с. 58]	будь-яка допомога з широкого кола питань у сфері фінансової, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності, що надається зовнішніми консультантами, для вирішення тієї або іншої проблеми.
А. Блинов, В. Дресв’яников [12, с. 50]	вид інтелектуальних послуг, який пов’язаний з вирішенням складних проблем підприємства у сфері управління і організаційного розвитку».
В.Ф. Комаров [13, с. 9]	послуга, що надається консультантом з метою допомоги підприємству в діагностиці, аналізі і практичному вирішенні проблем.
Л. Саврук, Р. Краснюк [15, с. 58]	сервісна послуга, яка забезпечує клієнта незалежною і об’єктивною порадою, що надається спеціалізованою компанією або фахівцем для ідентифікації і аналізу управлінських проблем і можливостей компанії-клієнта.
І. Гончаров, Р. Лемзяков [3, с. 9]	мистецтво давати поради.
Я.П. Сударьянто [14]	один із видів професійної діяльності, яка виступає сполучною ланкою між теоретичною і практичною складовими економіки.
Р. Вечканов [15, с. 58]	вид діяльності спеціальних компаній, що консультують підприємства з широкого кола питань господарської діяльності, кон’юнктури ринку, методів ведення бізнесу, адаптованих до сучасних умов, практики управління, обґрунтування вибору адекватних управлінських рішень.
Р.І. Марінко [14]	підприємницька діяльність, що виконується професійними консультантами, яка спрямована на обслуговування потреб економіки й управління в консультаціях та інших видах професійних послуг.

Аналіз визначень консалтингу наведені в табл. 1 показує, що Е. Уткін консалтингу відносить усі професійні послуги, сторонні для підприємства-замовника. Проте, на наш погляд таке визначення ігнорує внутрішній консалтинг, та не дає розуміння які саме послуги слід відносити до консалтингових. Найчастіше, автори використовують термін «послуги» в визначенні консалтингу. І. Боброва, В. Зимін, характеризуючи консалтинг, використовують термін «консалтингові бізнес-послуги» [2].

Причому, деякі вчені не розділяють послуги на ділові і професійні. Так, по визначенню В. Николайчука, «ділові (професійні) послуги — це послуги, що надаються підприємствам, організаціям, установам та іншим господарсько-управлінським структурам, а також окремим фізичним особам, що сприяє успішній професійній діяльності або одержанню прибутку» [3, с. 11]. Використання терміну ділові (професійні) послуги, на наш погляд не дає чіткого розуміння консалтингового циклу, та розкриває консалтинг, лише на рівні технічного консультування.

І. Гончаров, Р. Лемзяков визначають консалтинг як мистецтво давати поради, проте такої підхід знімає відповідальність з консультантів, за кінцевий результат, що не сприятиме підвищенню довіри до консалтингових фірм та консалтингу в цілому.

Важливо підкреслити, що в даний час багато науковців так чи інакше використовують поняття «консалтинг» й «управлінське консультування» як синоніми та, деякі з них зміст управлінського консультування трактують як комплекс ділових послуг. А. Блінова, Г. Бутиріна, Є. Добренської до послуг управлінського консультування відносять послуги по підготовці й перепідготовці персоналу, юридичне консультування, рекрутингові, проектно-інвестиційні, інжинірингові й реінжинірингові послуги, послуги з антикризового управління, бухгалтерське обслуговування, інформаційне забезпечення, зовнішній фінансовий аудит [4, с. 14]. Інакше кажучи, тут розуміється управлінське консультування не як окремий вид ділових послуг, а як їх сукупність.

Доволі часто консалтинг трактують як процес консультування, якому властиві певні прийоми, методи, цілі й завдання. Так, в україно-російському економічному тлумачному словнику консалтинг визначено як діяльність по консультуванню широкого кола питань економічного напрямку підприємств, фірм та організацій. Консалтингові фірми надають послуги з досліджень та прогнозувань ринку (товарів, послуг, ліцензій тощо); з цін; з оцінки торговельно-політичних умов; із розробок техніко-економічних обґрунтувань різних об'єктів; із про-

ведення комплексу маркетингових досліджень; із розробки експортної стратегії тощо [5, с. 159].

У контексті процесного підходу простежується ототожнення деякими вченими консалтингу й консультування. В. Коростильов консультування тлумачить як навчання й допомога порадами, а консалтинг — як допомогу в розв'язанні проблем замовника [6, с. 6]. В. Альошнікова, визначає консультаційну діяльність як сукупність ділових послуг, а саме «Консультування — діяльність, що здійснюється професійними консультантами і спрямовується на обслуговування потреб комерційних і некомерційних організацій, фізичних осіб у консультаціях, навчанні, дослідницьких роботах з проблем їх функціонування й розвитку» [7, с. 12]. В. Верба й Т. Решетняк щодо консалтингової діяльності, вказують, що економічне консультування може стосуватися як локальних чисто економічних питань (фінансовий аналіз, бухгалтерія, аудит, оподаткування), так і глобальних управлінських проблем (стратегічний розвиток, реорганізація, інноваційний процес)» [8, с. 7].

Як показує наведений вище аналіз, у наведених дефініціях досить складно знайти суттєві розбіжності між консультуванням і консалтингом.

Окремі автори трактують консалтинг як особливий вид наукової або наукововпроваджувальної діяльності. Консалтинг виступає як комплекс знань, пов'язаних з науковим пошуком, проведенням досліджень, постановкою експериментів з метою розширення наявних й одержання нових знань, перевірки наукових гіпотез, установлення закономірностей, наукових узагальнень, наукового обґрунтування проектів для успішного розвитку організації» [9, с. 9].

Загальним для всіх трактувань є вказівка на підприємницьку природу консалтингу як одну із сутнісних характеристик консалтингової діяльності [10, с. 15, 16; 28].

Висновки з даного дослідження. Узагальнюючи розглянуті риси економічного консалтингу, треба, з нашого погляду, розмежувати його зміст у широкому й вузькому розумінні. У першому випадку переважаючим є предметний підхід до характеристики консалтингової діяльності (це сукупність ділових (професійних) послуг з економіки й управління), у другому — процесно-змістовний, що відбиває особливості консалтингу як процесу консультування, спрямованого на підвищення ефективності бізнесу на підставі впровадження досягнень науки в господарську практику. Безумовно, теоретичний аналіз консалтингу повинен сполучати предметний і процесно-змістовний підходи до визначення його змісту.

Література

1. Уткин Э. А. Консалтинг. Москва: ЭКМОС, 1998. 210 с.
2. Боброва И. И., Зимин В. А. Консалтинг в стиле гольф. Москва: ООО «Вершина», 2005. 384 с.
3. Николайчук В. Е. Маркетинг и менеджмент услуг // Деловой сервис. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 296 с.
4. Блинов А. О., Бутырин Г. Н., Добренёва Е. В. Управленческий консалтинг корпоративных организаций: учебник. Москва: ИНФРА-М, 2002. 192 с.
5. Українсько-російський економічний тлумачний словник. Авт.-упоряд. В. М. Копоруліна. Харків: Факт, 2005. 400 с.
6. Коростельов В. А. Управлінське консультування: навч посіб. Київ: МАУП, 2003. 104 с.
7. Алешникова В. И. Использование услуг профессиональных консультантов // 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 12. Москва: ИНФРА-М, 2000. 208 с.
8. Верба В. А., Решетняк Т. И. Організація консалтингової діяльності: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 244 с.
9. Блинов А. О., Бутырин Г. Н., Добренёва Е. В. Управленческий консалтинг корпоративных организаций: учебник. Москва: ИНФРА-М, 2002. 192 с.
10. Бенг Элейн. Консалтинговый бизнес: пер. с англ. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 272 с.
11. Гонtareва I. V. Управління консалтинговою діяльністю: Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 136 с.
12. Павлуцкий А. В. Консалтинг — это поиск шансов и новых возможностей // Управление персоналом. 2011. № 8. С. 48–51.
13. Лукьянова Т. В., Клопотовская П. В. Востребованность консалтинга в области управления персоналом // Кадровик. 2013. No 8. С. 124–131.
14. Буравлева Е. Ключевой ресурс требует «капитального» похода // Интернет-журнал «Управляем предприятием». 2011. № 5(5). URL: <http://consulting.1c.ru/journal-article.jsp?id=186> (дата звернення: 09.11.2020).
15. Ширина Т. Г. Проблемы украинского рынка консультационных услуг. Управління розвитком. 2013. № 16. С. 58–61. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_16_25.pdf. (дата звернення: 09.11.2020).

References

1. Utkyn E. A. 1998 Konsal'tyngh. Moskva: EK MOS. 1998. 210 p.
2. Bobrova Y. Y., Zymyn V. A. 2005 Konsal'tyngh v style ghol'f. Moskva: OOO «Vershyna», 2005. 384 s.
3. Nykolajchuk V. E. 2005 Marketyngh y menedzhment uslugh. [Marketing and management of services] // Delovoy servys. Sankt-Peterburg: Piter, 2005. 296 p.
4. Blynov A. O., Butyrin Gh. N., Dobrenjkova E. V. 2002 Upravlencheskyj konsal'tyngh korporatyvnykh orghanyzacyj: uchebnyk. Moskva: YNFRA-M, 2002. 192 p.
5. Ukrajinsjko-rosijsjkyj ekonomichnyj tлумachnyj slovnyk. Avt.-uporjad. V. M. Koporulina. Kharkiv: Fakt, 2005. 400 p.
6. Korostel'ov V. A. 2003 Upravlinsjke konsul'tuvannja: navch posib. Kyjiv: MAUP, 2003. 104 p.
7. Aleshnykova V. Y. 2000 Yspol'zovanye uslugh professyonal'nykh konsul'tantov // 17-modul'naja prohramma dlja menedzherov «Upravlenye razvytyem orghanyzacyj». Modulj 12. Moskva: YNFRA-M, 2000. 208 p.
8. Verba V. A., Reshetnjak T. I. 2000 Orghanizacija konsal'tynghovoji dijajlnosti: navch. posib. Kyjiv: KNEU, 2000. 244 p.
9. Blynov A. O., Butyrin Gh. N., Dobrenjkova E. V. 2002 Upravlencheskyj konsal'tyngh korporatyvnykh orghanyzacyj: uchebnyk. Moskva: YNFRA-M, 2002. 192 p.
10. Bengh Элейн. Konsal'tynghovyj byznes: per. s anghl. Sankt-Peterburg: Piter, 2006. 272 p.
11. Ghontareva I. V. 2010 Upravlinnja konsal'tynghovoju dijajlnistju: Kharkiv: Vyd. KhNEU. 136 p.
12. Pavluckyj A. V. 2011 Konsal'tyngh — это poysk shansov y novyxk vozmozhnostej // Upravlenye personalom. № 8. PP. 48–51.
13. Lukjjanova T. V., Klopotovskaja P. V. 2013 Vostrebovannostj konsal'tyngha v oblasti upravlenyja personalom // Kadrovyk. 2013. № 8. PP. 124–131.
14. Buravleva E. 2011 Kljuchevoj resurs trebuet «kapytal'nogho» pokhoda // Ynternet-zhurnal «Upravljaem predpryjat'em». 2011. № 5(5). URL: <http://consulting.1c.ru/journal-article.jsp?id=186> (Accessed Nov 9 2020).
15. Shyrina T. Gh. 2013 Problemy ukraynskogho rynku konsul'tacyonnykh uslugh. Upravlinnja rozvytkom. 2013. № 16. PP. 58–61. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_16_25.pdf. (Accessed Nov 9 2020).